

Vuurgoudhaan in Budel-Dorplein, 14 februari 2017 (Hennie Lammers)

Waar zijn in de winter Vuurgoudhanen te vinden? Een vervolg.

Rob Aarts

In een [artikel](#) in de vorige Blauwe Klauwier schreef ik over de vraag waar in de Kempen overwinterende Vuurgoudhanen zich bevinden. Mijn conclusie was dat tegen bomen opgroeiende Hedera (*Hedera helix*), mits in voldoende volume aanwezig, een belangrijk overwinteringshabitat is in de Kempen.

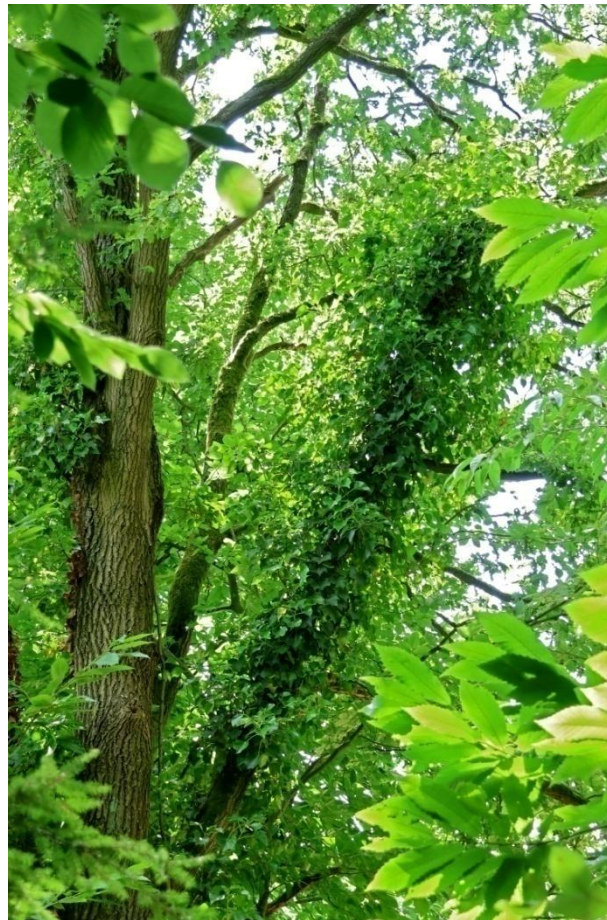

Vuurgoudhaan in Veldhoven, 3 februari 2025 (Ludy Aarts).

Habitatkeuze

Vuurgoudhanen zouden volgens [Sovon](#) in de broedgebieden met een lampje te zoeken zijn, waarbij ik ervan uitging dat het lampje vooral is gericht op sparrenhabitat. Zelf had

ik deze habitat maar in geringe mate bekeken en er overigens geen Vuurgoudhaan aangetroffen.

Hederabegroeiing bij kinderboerderij Hazewinkel in Veldhoven, 29 juni 2025 (RA).

Uit mijn onderzoek aan Hederabegroeiing blijkt echter dat de winteraantallen alleszins meevallen, het is maar waar je zoekt: ondanks dat het opsporen van Vuurgoudhanen lastig is, werden 18 positieve Hederalocaties in Veldhoven, 4 in Eindhoven en 5 in de gemeente Eersel Vessem/Wintelre gevonden.

Waarnemerseffecten

Als aanvulling, en in een poging data uit Waarneming.nl te betrekken in het onderzoek, heb ik het aantal gemelde waarnemingen in 2025 van Vuurgoudhanen in de Kempen in de wintermaand bij uitstek, januari, bekeken (n=45), waarbij mijn eigen waarnemingen (n=27) niet zijn meegeteld. Er werd een zeer speciaal effect zichtbaar: het zgn. “Peeters/Wellenseind” effect: maar liefst 17 (38%) Vuurgoudhanen werden gemeld in het Landgoed Wellenseind door Lex Peeters, manager van dit landgoed. Eenzelfde soort effect is dus ook het “Aarts/Veldhoven” effect. Enig rekenwerk leidt tot de conclusie, dat in totaal maar liefst 61% van de waarnemingen in januari 2025 tot stand kwam via deze twee speciale effecten. Helaas is via Waarneming.nl niet direct na te gaan in welk habitat de vogels

verbleven, maar dat wordt zeker nog onderzocht. Dus Lex, een mailtje valt te verwachten.

Winter- en broedterritoria

Is er in de onderzochte winterlocaties van de Vuurgoudhaan (zie vorige artikel) in het voorjaar sprake van broedterritoria? Daar was ik heel benieuwd naar. Het onderzoek naar broedterritoria vond begin juni plaats m.b.v. tapen. Geen van de Vuurgoudhanen zong uit zichzelf. De soort zingt hoog tonig en nogal onregelmatig, zeker als de dichtheid van territoria gering is. Tapen leverde echter onmiddellijk resultaat, waarna het tapen direct werd beëindigd.

De vier winterlocaties met een broedterritorium in 2025.

Plaats	Coördinaten	Locatie
Veldhoven	51.412694 5.365676	Crematorium boswegje *
Veldhoven	51.250786 5.225490	't Look
Veldhoven	51.423889 5.347685	Kleine Vliet
Wintelre	51.430159 5.347018	Kerkheide

* Locatie al vanaf eerste Kempische Big Day bekend

Op de winterlocaties werden vier broedterritoria aangetroffen, ofwel 15% van het aantal onderzochte locaties.

Ik heb uit Waarneming.nl het aantal gemelde waarnemingen in de Kempen in de maanden mei en juni 2025 bekeken. In mei waren er 16 waarnemingen, met

inbegrip van ook weer het “Peeters/Wellenseind” effect: 50% van de waarnemingen betrof dit effect. In juni waren er vijf waarnemingen in de Kempen waarvan één in Wellenseind. Voor alle waarnemingen geldt weer, dat lastig is na te gaan welk habitat werd bezet.

Conclusie

Mijn gegevens wijzen er op dat het grootste deel van de winterpopulatie Vuurgoudhanen in de Kempen uit wintergasten bestaat, m.a.w. niet ter plekke broedt. Een klein deel zou betrekking kunnen hebben op jaarvogels die in hun gebied zowel broeden als overwinteren. Bij ons zijn er geen aanwijzingen voor doortrek van Vuurgoudhanen in januari, en vorstgrensverplaatsingen liggen niet voor de hand.

Van de vogels met broedterritoria in de Kempen is niet vast te stellen of het standvogels betreft, of zomergasten met een overwinteringsgebied elders. Ringonderzoek die daar helderheid over geeft is mij niet bekend.

Tot slot

In verband met de teloorgang van sparren-habitat nu en in de toekomst ben ik benieuwd hoe de Vuurgoudhanen daarop gaan reageren. De verdroging van zowel

gemengde als naaldbossen in de Kempen (en Nederland) is de hoofdoorzaak van de teloorgang. Dat geldt trouwens ook voor zomereiken. Er wordt geen nieuw naaldbos aangeplant, terwijl de Grove den een autochtone soort is ([Nederlandse Oecologische Flora](#)). Dit betekent, los van dit onderzoek, dat gespecialiseerde soorten als Zwarte Mees, Kuifmees en Matkop mogelijk verdwijnen (zie [trends](#) op de Sovon website). Ontzettend jammer!

Sparrenbos bij Halfmijl in Veldhoven, 29 juni 2025 (RA).

Voor Vuurgoudhanen zit er weinig anders op dan te verkassen naar loofhout. Stervende sparren leveren niet voldoende voedsel meer, en door toenemend gebrek aan voldoende naaldjaren worden de nestlocaties zeer kwetsbaar voor bijv. Gaaien. Hederabegroeiingen zijn een uitstekende vervanger en wordt met name in de buitenlandse literatuur genoemd als broedhabitat. Toch bieden Hederabegroeiingen maar beperkt soulaas. Ze zijn op de Kempische pleistocene zandgronden, in tegenstelling tot de midden Brabantse leembossen, niet algemeen en in ieder geval veel minder algemeen als de vroeger aangeplante sparrenbossen.

Ik wil hier een pleidooi houden voor het behoud van voldoende naaldhoutbestanden en dus niet het rigoureuus verwijderen ervan en vervangen door zogenaamd autochtoon loofhout. De Vuurgoudhaan redt het wel, maar ik pleit voor meer aandacht voor de genoemde mezen en ook voor de Goudhaan die eveneens een naaldhoutbewoner is. Als je de trend van de Goudhaan bekijkt ligt een pleidooi voor de hand.

Goudhaan in het Diessens Broek, 31 januari 2025 (TH).

Het lijkt mij goed om binnen de VWG eens kritisch naar nuttig soortonderzoek te kijken. Er kunnen zomaar nieuwe gegevens en inzichten opduiken, zoals uit mijn onderzoek blijkt. Het belang van hederabegroeiingen als winter -en zomerverblijf voor Vuurgoud-

hanen was immers niet (goed) bekend. Ik besef dat er zeker het een en ander op mijn onderzoek is aan te merken, en het gebruik van Waarneming.nl staat ook ter discussie. Iets voor Henk? ■

